Pamoka „Šventaragio paslaptis“

Pamoką veda TV laidos „Baltų šventviečių ekspedicija“

Režisierė Lina Žaltauskaitė

Pamokos planas

Tikslinė grupė: 4–6 klasių mokiniai.
Trukmė: 1 val. 30 min.

I dalis. Pažintinė ir kūrybinė pamoka

Tema: Senovės baltų kultūros paveldas ir Šventaragio slėnio paslaptys.
Trukmė: apie 30 min.

Užduoties tikslai:

- Supažindinti mokinius su baltų kultūros materialiuoju ir nematerialiuoju paveldu.
- Atskleisti senosios baltų kultūros ir istorinio kraštovaizdžio paveldo, reikšmę.
- Skatinti domėjimąsi Vilniaus istorija ir Šventaragio slėnio kultūrine atmintimi.
- Ugdyti gebėjimą tyrinėti aplinką, kelti klausimus, interpretuoti informaciją ir atskirti istorinius faktus nuo legendų.
- Lavinti kūrybiškumą, bendradarbiavimą ir pagarbą kultūros paveldui.

Pamokos uždaviniai:
Mokiniai:

- supras ir gebės paaiškinti baltų kultūros paveldo reikšmę šiuolaikinės kultūros kontekste;
- įvardys svarbiausias Vilniaus baltų kultūros paveldo vietas;
- susipažins su Šventaragio slėnio istorine reikšme mūsų šaliai;
- pasirengs pažintiniam žygiui, kuriame ieškos kultūrinės atminties ženklų.

Ugdomos kompetencijos

- Pažinimo – istorinių šaltinių, kultūros ir aplinkos tyrinėjimas.
- Kultūrinė – baltų kultūros, papročių ir paveldo pažinimas.
- Komunikavimo – klausimų formulavimas, diskusija ir savo minčių pristatymas.
- Kūrybiškumo – vaizduotės, interpretavimo ir kūrybinių sprendimų ugdymas.
- Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos – komandinis darbas, pagarba kitų nuomonei ir aktyvus judėjimas lauke.

Pamokos eiga:

1. Įžanga – Baltų kultūros paveldas ir tradicijos (5 min.)

Edukatorius pristato baltų kultūros, kaip prigimtinės kultūros, puoselėjimo ir išsaugojimo svarbą. Supažindina su protėvių pasaulėvoka, pagarba gamtai, svarbiausiomis senovės baltų metų šventėmis ir jų papročiais.

2. Baltų kultūros pėdsakai Vilniuje (5 min.)

Mokiniai supažindinami su vietomis, kuriose susipina Vilniaus istorija, archeologiniai duomenys, senosios baltų kultūros artefaktai.

Aptariamos vietovės:

- Šventaragio slėnis;
- Verkių dvaras;
- Ragučio akmuo su dubeniu.

4. Šventaragio slėnio legenda ir istorija (15 min.)

Papasakojama legenda apie kunigaikštį Šventaragį ir vietą, kuri su juo siejama. Mokiniai kviečiami įsivaizduoti, kodėl žmonės pasirinkdavo tam tikras vietas atsisveikinimui su mirusiaisiais, atminimui ar apeigoms.

Diskusijos klausimai:

- Kodėl svarbioms apeigoms galėjo būti pasirenkama vieta prie upių ar kalvų?
- Kuo legenda skiriasi nuo istorinio įrodymo?
- Kokius pėdsakus iš praeities galime pastebėti šiuolaikiniame mieste?

Svarbu: Šventaragio pasakojimas pristatomas kaip istorinėje tradicijoje išlikusi legenda, o ne kaip visiškai archeologiškai patvirtintas įvykių aprašymas.

5. Jaunųjų tyrinėtojų pasirengimas žygiui (5 min.)

Mokiniai suskirstomi į 3–4 komandas. Kiekviena komanda gauna tyrinėtojo užduotį, kurią turės atlikti žygio metu.

Supažindinama su saugaus keliavimo ir elgesio žygyje taisyklėmis.

II dalis. Istorijos tyrinėtojų ekspedicija – „Šventaragio slėnio paslaptis“

Vieta: Vilniaus pilių istorinis centras, Šventaragio slėnio aplinka.
Trukmė: apie 60 min.

Tikslas: patyrinėti Vilniaus istorinį kraštovaizdį, susieti pamokoje įgytas žinias su realia aplinka ir ugdyti mokinių gebėjimą pastebėti, kelti klausimus bei savarankiškai interpretuoti kultūros paveldo ženklus.

1. Žygio pradžia – Šventaragio slėnio paslapties paieškos (10 - 15 min.)

Keliavimas Neries krantine nuo Lukiškių aikštės iki Katedros aikštės.

2. Tyrinėjimo stotelės (30 min.)

1 stotelė. Katedros aikštė – istorijos sluoksniai.

Mokiniai stebi aplinką ir aptaria, kaip viena vieta gali išsaugoti skirtingų istorijos laikotarpių pėdsakus.

2 stotelė. Gedimino kalnas – kraštovaizdžio pasakojimas (Gedimino kalno maketas).

Mokiniai stebi kalną, jo padėtį miesto ir upių atžvilgiu. Aptariama, kodėl aukštesnės vietos galėjo būti svarbios gyvenvietėms, gynybai ir simbolinei vietos reikšmei.

3 stotelė. Šventaragio slėnis – legendos ir atmintis.

Edukatorius grįžta prie Šventaragio legendos ir paaiškina, kaip pasakojimai perduodami iš kartos į kartą, įgauna skirtingų interpretacijų ir tampa vietos tapatybės dalimi.

4 stotelė. Upės ir gamta – gyvasis paveldas.

Mokiniai stebi Neries ir Vilnios santakos apylinkių kraštovaizdį. Aptariama vandens, medžių ir gamtinės aplinkos reikšmė lietuvių etno kultūrinėje tradicijoje.

3. Žygio pabaiga – edukacijos aptarimas (5–10 min.)

Mokiniai atsako į klausimus:

- Ką naujo sužinojau apie baltų kultūrą?
- Koks vietos objektas ar pasakojimas man įsiminė labiausiai?
- Ką šiandien galime padaryti, kad išsaugotume kultūros paveldą?
- Ką dar norėčiau sužinoti apie Šventaragio slėnį?

Edukatorius apibendrina, kad kultūros paveldas – tai ne tik pastatai ar archeologiniai radiniai, bet ir vietos, pasakojimai, tradicijos bei žmonių atmintis, kurį svarbu išsaugoti.

Programos apibendrinimas

Tikėtini mokymosi rezultatai. Baigę programą mokiniai:

- susipažins su senovės baltų kultūros papročiais ir pasaulėvoka;
- pažins Šventaragio slėnio aplinką ir joje esančius baltų kultūros paveldo objektus;
- gebės pateikti klausimų apie kultūros paveldą ir pagrįsti savo pastebėjimus;
- patirs pažinimo džiaugsmą tyrinėdami miestą ir jo istoriją.

Programos metodai: pasakojimas, vaizdinė medžiaga, diskusija, komandinis darbas, patyriminis mokymasis, stebėjimas, pažintinis žygis ir refleksija.

Priemonės: TV laidos „Baltų šventviečių ekspedicija“ ištraukos, Vilniaus istorinis žemėlapis, nuotraukos, tyrinėtojų užduočių lapai, A3 popierius, pieštukai.